

133

ПОСТАНОВА

Верховної Ради України

Про Основні напрями зовнішньої політики України

Верховна Рада України постановляє :

1. Схвалити Основні напрями зовнішньої політики України.
2. Рекомендувати Кабінету Міністрів України, Міністерству закордонних справ України, дипломатичним і консульським представництвам України за кордоном, іншим міністерствам та державним установам України; які беруть участь в реалізації зовнішньополітичного курсу України, керуватися в своїй роботі схваленими Верховною Радою України Основними напрямками зовнішньої політики України.
3. Рекомендувати Міністерству закордонних справ України викласти у пресі положення Основних напрямів зовнішньої політики України.

Голова Верховної Ради
України

І. ПЛЮЩ

м.Київ
2 липня 1993 року

№ 3360-XII

Відчуження

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Становлення України як незалежної демократичної держави відбувається в період кардинальних політичних та економічних зрушень в українському суспільстві і історичних змін в системі міжнародних відносин, які характеризуються виникненням нових незалежних держав, появою нових регіональних центрів сили в міжнародних відносинах, переходом від ери конфронтації до ери відкритості і співробітництва, зникненням військово-політичного та ідеологічного протистояння в Європі. Процес державотворення і побудови вільного громадянського суспільства в Україні співпадає з її поступовим входженням до світового співтовариства і пошуками нею свого місця в сучасному складному, різноманітному і суперечливому світі.

З огляду на своє геополітичне становище, історичний досвід, культурні традиції, багаті природні ресурси, потужний економічний, науково-технічний та інтелектуальний потенціал, Україна може і повинна стати впливовою світовою державою, здатною виконувати значну роль в забезпеченні політико-економічної стабільності в Європі.

Неодмінною умовою успішної реалізації Україною своїх можливостей є її активне і повномасштабне входження до світового співтовариства. Долаючи кризові явища в суспільстві і торуючи свій шлях у світ, Україна спирається на свої фундаментальні загальнонаціональні інтереси, відповідно до яких визначаються засади, напрями, пріоритети та функції її зовнішньої політики.

135

І. НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ І ЗАВДАННЯ ЇЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Базовою вимогою у здійсненні зовнішньої політики України є якнайповніше і якнайефективніше забезпечення національних інтересів країни.

Національні інтереси України у сфері міжнародних відносин складають три основні групи:

- стратегічні та геополітичні інтереси, пов'язані з забезпеченням національної безпеки України та захистом її політичної незалежності,

- економічні інтереси, пов'язані з інтегруванням економіки України у світове господарство,

- регіональні, субрегіональні, локальні інтереси, пов'язані із забезпеченням різноманітних специфічних потреб внутрішнього розвитку України.

З метою забезпечення національних інтересів України її зовнішня політика постійно спрямовується на виконання таких найголовніших завдань:

1. Утвердження і розвиток України як незалежної демократичної держави,
2. Забезпечення стабільності міжнародного становища України,
3. Збереження територіальної цілісності держави та недоторканності її кордонів,
4. Включення національного господарства у світову економічну систему для його повноцінного економічного розвитку, забезпечення потреб громадян і підвищення добробуту народу,

5. Захист прав та інтересів громадян України, її юридичних осіб за кордоном, створення умов для підтримання контактів з зарубіжними українцями і вихідцями з України, надання їм допомоги згідно з міжнародним правом,

6. Поширення у світі образу України як надійного і передбачуваного партнера.

II. ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Розвиваючи принципіві положення, визначені Актом проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р., Зверненням до парламентів і народів світу від 5 грудня 1991 р., Постановою про ратифікацію Угоди про створення Співдружності незалежних держав від 10 грудня 1991 р. і Заявою Верховної Ради України з приводу укладення Україною Угоди про Співдружність незалежних держав від 20 грудня 1991 р., Заявою про без'ядерний статус України від 24 жовтня 1991 р. і Постановою про додаткові заходи щодо забезпечення набуття Україною без'ядерного статусу від 9 квітня 1992 р., а також іншими документами, ухваленими Верховною Радою України, базуючись на суворому дотриманні загальновизнаних норм і принципів міжнародного права, Статуту ООН, Хельсінкського Заключного акту, Паризької хартії для нової Європи та інших документів НБСЄ, Українська держава реалізує зовнішню політику на таких засадах:

1. Україна здійснює відкриту зовнішню політику і прагне до співробітництва з усіма заінтересованими партнерами, унікаючи залежності від окремих держав чи груп держав.
2. Україна розбудовує свої двосторонні та багатосторонні відносини з іншими державами та міжнародними організаціями на основі принципів добровільності, взаємоповаги, рівноправності, взаємовигоди, невтручання у внутрішні справи.

3. Україна не є ворогом жодної держави.
4. Україна засуджує війну як зняряддя національної політики, додержується принципу незастосування сили та загрози силою і прагне до вирішення будь-яких міжнародних спорів виключно мирними засобами.
5. Україна не висуває територіальних претензій до сусідніх держав і не визнає жодних територіальних претензій до себе.
6. Україна неухильно дотримується міжнародних стандартів прав людини, забезпечує права національних меншин, які проживають на її території і вживає належних заходів до збереження національної самобутності зарубіжних українців згідно з нормами міжнародного права.
7. Україна виходить із того, що в сучасних умовах додержання прав людини не є лише внутрішньою справою окремих держав.
8. Україна додержується принципу неподільності міжнародного миру і міжнародної безпеки і вважає, що загроза національній безпеці будь-якої держави становить загрозу загальній безпеці і миру у всьому світі. В своїй зовнішній політиці вона обстоює підхід ''безпека для себе - через безпеку для всіх''.
9. Україна керується принципом примату права в зовнішній політиці, визнаючи пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права.

- 10. Україна беззастережно додержується принципу сумлінного виконання всіх своїх міжнародних зобов'язань і вважає належним чином ратифіковані договори частиною свого внутрішнього права.
- 11. Україна в своїй зовнішній політиці спирається на фундаментальні загальнолюдські цінності і засуджує практику подвійних стандартів в міждержавних стосунках.
- 12. Україна виступає проти присутності збройних сил інших держав на українській території, а також проти розміщення іноземних військ на територіях інших держав без їхньої ясно висловленої згоди, крім випадків застосування міжнародних санкцій відповідно до Статуту ООН.
- 13. Україна відповідно до міжнародного права здійснює неозброєні примусові санкційні заходи у випадках міжнародних правопорушень, які завдають їй шкоду.
- 14. Україна застосовує свої Збройні Сили у випадках актів збройної агресії проти неї та будь-яких інших збройних зазіхань на свою територіальну цілісність та недоторканність державних кордонів або на виконання своїх міжнародних зобов'язань.
- 15. Україна вважає себе, нарівні з усіма іншими колишніми радянськими республіками, правонаступницею Союзу РСР і не визнає будь-яких переваг і винятків з цього принципу для жодної з держав- правонаступниць без належним чином оформленої згоди всіх цих держав.

ІІІ. НАПРЯМИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ФУНКЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

А

Україна здійснює активну, гнучку і забалансовану зовнішню політику на таких головних напрямках:

1. Розвиток двосторонніх міждержавних відносин,
2. Розширення участі в європейському регіональному співробітництві,
3. Співробітництво в рамках Співдружності незалежних держав,
4. Членство в ООН та інших універсальних міжнародних організаціях.

Кожен з цих напрямів має комплекс пріоритетів, які зумовлюються національними інтересами України та її прагненням сприяти підтриманню регіонального і загального миру, забезпеченню міжнародної безпеки, вирішенню глобальних проблем людства.

1. Двосторонні міждержавні відносини

Пріоритетними стратегічними напрямами у сфері двосторонніх відносин є активний розвиток політичних, економічних, науково-технічних, культурних та інших стосунків з наступними групами держав:

а) Прикордонні держави.

Прикордонні держави – найближче зовнішнє середовище, від взаємодії з яким безпосередньо залежить мир і стабільність по всій периферії кордонів України, її нормальний внутрішній розвиток, безперешкодне і широке спілкування із зовнішнім світом.

Першочерговим завданням в цій сфері є укладання повномасштабних договорів про добросусідство і співробітництво з усіма прикордонними державами з метою остаточного підтвердження існуючих державних кордонів, створення атмосфери взаємної довіри і поваги, розбудови дружніх і взаємовигідних партнерських відносин у всіх галузях. Необхідно вести лінію на розширення і вдосконалення правових підвалин співробітництва з цими державами, приділяючи особливу увагу створенню ефективних механізмів попередження та мирного врегулювання конфліктів або спорів.

Зовнішньополітичні зусилля мають бути постійно спрямовані на те, щоб прикордонні держави утворювали навколо України надійну смугу миру і стабільності. В цьому контексті кожна прикордонна держава є стратегічним партнером України.

У зв'язку з особливостями історичного розвитку і специфікою геополітичного і гео економічного положення України домінантою двосторонніх відносин з прикордонними державами є українсько-російські відносини. Для України вони є стосунками "особливого партнерства", оскільки від їхнього характеру значною мірою залежатиме доля прогресивного демократичного розвитку як України, так і Російської Федерації, стабільність в Європі і в усьому світі. Протидіючи будь-яким територіальним претензіям чи спробам втручання у свої внутрішні справи, Україна вживатиме всіх заходів для переведення стосунків з Росією в русло справжнього добросусідства, взаємоповаги і партнерства. Україна спрямовуватиме свої зовнішньополітичні зусилля на те, щоб стати надійним мостом між Росією і країнами Центрально-Східної Європи. В цьому контексті надзвичайно важливе завдання полягає в активізації діяльності, спрямованої на усвідомлення обома сторонами безперспективності і згубності курсу на конфронтацію в українсько-російських відносинах.

Зважаючи на необхідність підтримання військово-політичної і соціально-економічної стабільності в Центрально-Східній Європі, а також на життєво важливі національні інтереси України, в т.ч. в галузі безпеки, до головних пріоритетів на цьому напрямку належить розвиток тісних партнерських відносин із усіма сусідніми державами.

б) західні держави-члени ЄС та НАТО.

Західним державам належить провідна роль в сучасній міжнародній системі, зокрема у всесвітньому економічному комплексі і в міждержавних інституційних механізмах управління глобальними і регіональними процесами. Виходячи з цього, визначальною рисою зовнішньої політики України щодо цих держав є встановлення з ними відносин політичного і військового партнерства, взаємовигідного економічного співробітництва, широких культурних, наукових, гуманітарних зв'язків.

Розбудова стосунків з західноєвропейськими державами створить умови для відновлення давніх політичних, економічних, культурних, духовних зв'язків України з європейською цивілізацією, прискорення демократизації, проведення ринкових реформ та оздоровлення національної економіки. Водночас таке співробітництво стане підґрунтям для розширення участі України в європейських структурах та майбутнього інтегрування її господарства до загальноєвропейського і світового економічного простору.

В цьому контексті особливе значення для України мають відносини із Сполученими Штатами Америки як країною, політика якої суттєвим чином впливає на розвиток міжнародних подій.

в) Географічно близькі держави.

Географічно близькі держави разом з деякими прикордонними країнами є своєрідним мостом між Україною і заходом Європи. Україна прагнучиме до розвитку з ними повномасштабних дружніх відносин. Співробітництво з географічно близькими державами розширюватиме смугу стабільності і миру навколо України, сприятиме її утвердженню як впливової європейської держави, торуватиме шляхи до широких політичних, економічних, культурних, наукових, гуманітарних стосунків з Центральною, Північно-Східною і Південно-Східною Європою. Розгалужені і стабільні стосунки України з географічно близькими державами є необхідною умовою повноцінного інтегрування України у сім'ю європейських народів, її активної участі в регіональному і субрегіональному співробітництві.

Зважаючи на географічну близькість та історичні зв'язки з країнами Балканського регіону, Україна розвиватиме з ними широкі партнерські стосунки в різних галузях. У цьому контексті Україна підтверджує свою готовність брати участь у спільних з ООН, НБСЄ, ЄС та іншими зацікавленими сторонами зусиллях, спрямованих на якнайшвидше мирне врегулювання югославської кризи, в тому числі з метою налагодження повномасштабних відносин з усіма країнами - наступницями колишньої СФРЮ.

Геополітичне положення України, а також наявність суттєвих історичних, економічних, культурних і гуманітарних зв'язків обумовлюють необхідність збереження і розвитку дружніх взаємовигідних відносин з країнами Кавказького регіону.

г) Держави Азії, Азіатсько-Тихоокеанського регіону, Африки та Латинської Америки.

Україна підтримує, виходячи з міркувань політичної та економічної доцільності, двосторонні відносини з тими азіатськими, африканськими, латиноамериканськими державами, а

також країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону, які відіграють помітну роль у світовій та регіональній політиці, мають високий рівень економічного розвитку, розташовані у стратегічно важливих для Української держави регіонах.

В цьому контексті Україна шукатиме шляхів до встановлення контактів з країнами Близького і Середнього Сходу, зокрема членами ОПЕК, "новими індустріальними країнами" Азії та ін. Відносини з такими державами як Японія, Республіка Корея, Сінгапур, Південно-Африканська Республіка, Австралія можуть відкрити потужні джерела інвестицій в українську національну економіку та сприяти впровадженню сучасних технологій, необхідних для прискореного вирішення економічних та соціальних проблем України.

Геостратегічні та геоекономічні інтереси України вимагають також підтримання тісних і широких стосунків з Індією, Китаєм, Єгиптом та Ізраїлем.

Поступова розбудова відносин з державами Азії, Африки і Латинської Америки допомагатиме диверсифікувати міжнародні зв'язки України, сприятиме утвердженню економічної незалежності, зміцненню її позиції в світі.

Визначені пріоритети двосторонніх відносин не є абсолютними і не виключають встановлення і підтримання стосунків з іншими державами у випадках, коли цього вимагають національні інтереси України у відповідності з принципами економічної вигоди та політичного прагматизму.

2. Регіональне співробітництво в Європі

Зовнішньополітичні зусилля України мають бути постійно спрямовані на розвиток європейського регіонального співробітництва у всіх сферах з метою зміцнення своєї державної незалежності та ефективного забезпечення національних інтересів.

Пріоритетним регіональним напрямком зовнішньої політики України є її діяльність в рамках Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЕ).

Участь в НБСЕ сприяє повномасштабному входженню України до загальноєвропейського простору і використанню механізмів Наради для забезпечення її національних інтересів.

Україна виступає за подальше розширення сфери діяльності НБСЕ, зміцнення та підвищення ефективності діяльності структур та інститутів цього міжнародного форуму, створення в його рамках нових механізмів, які б сприяли розбудові дієвої системи міжнародної регіональної безпеки та ефективному вирішенню проблем, пов'язаних з підтриманням військово-політичної стабільності на Європейському континенті та розвитком конструктивного і плідного міждержавного співробітництва в економічній, науково-технічній, культурній та гуманітарній галузях.

Україна нарощуватиме рівень своєї участі в Раді Північноатлантичного співробітництва та Північноатлантичній асамблеї. Україна сприятиме розвиткові тенденцій поступового трансформування цих інститутів в елементи нової системи загальноєвропейської безпеки у поєднанні з Хельсінкським процесом.

Україна докладатиме зусиль, щоб найближчим часом стати повноправним членом Ради Європи та стороною найважливіших багатосторонніх конвенцій, розроблених під егідою цієї авторитетної і впливової міжнародної регіональної інституції. Повномасштабна участь в Раді Європи є важливим каналом залучення України до європейського досвіду побудови громадянського суспільства, забезпечення прав людини і вирішення проблем соціального, культурного і гуманітарного характеру відповідно до високих міжнародних стандартів.

Україна розвиватиме свою зовнішньополітичну активність і на субрегіональних напрямках.

Інтереси України як морської держави вимагають надання пріоритетного значення активізації її участі у Чорноморському економічному співробітництві та Дунайській комісії, поступового налагодження широких контактів на Середземноморському напрямку.

Україна дотримуватиметься курсу на включення в співробітництво в рамках Центральноевропейської ініціативи, прагнучим до підтримання контактів з Вишеградською групою, Північною Радою та Радою держав Балтійського моря, розвиватиме співробітництво у межах Карпатського євро регіону.

Важливою перспективою реалізації національних інтересів України є активний розвиток як двосторонніх, так і багатосторонніх відносин з державами Чорноморсько-Балтійської зони.

Перспективною метою української зовнішньої політики є членство України у Європейських Співтовариствах, а також інших західноєвропейських або загальноєвропейських структурах за умови, що це не шкодитиме її національним інтересам. З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом до повного її членства у цій організації.

3. Співробітництво в рамках Співдружності незалежних держав

Україна, як одна із засновниць Співдружності незалежних держав, розвиває співробітництво з країнами-учасницями СНД відповідно до положень Угоди про Співдружність незалежних держав із Застереженнями до неї, зробленими Верховною Радою України.

Участь України в СНД відкриває можливість для вирішення на міжнародно-правових засадах питань, пов'язаних з правонаступництвом колишнього СРСР, є вагомим чинником стабілізації міжнародного положення України і забезпечення її політичної безпеки.

Україна розглядає Співдружність як міжнародний механізм багатосторонніх консультацій і переговорів, що доповнює процес формування якісно нових повномасштабних двосторонніх відносин між державами-учасницями і має на меті сприяння більш успішному вирішенню проблем, які виникли після розпаду Союзу РСР.

Україна виступає за розвиток торговельно-економічних та інших зв'язків між країнами СНД на засадах суверенного партнерства, рівноправності і взаємовигоди.

Україна відстоюватиме позицію збалансованої господарської діяльності в рамках СНД як необхідного етапу на шляху впровадження цивілізованих форм розвитку інтеграційних процесів. Визнаючи потребу тісної економічної взаємодії в рамках СНД, Україна виходитиме з того, що нагальною потребою сучасного етапу є перегляд старих і перехід до нових форм інтеграції, які б сприяли входженню України і інших заінтересованих країн СНД в європейську і світову економічну систему.

Україна уникатиме участі в інституціоналізації форм міждержавного співробітництва в рамках СНД, здатних перетворити Співдружність в наддержавну структуру федеративного чи конфедеративного характеру.

4. ООН та універсальні міжнародні організації

Участь України у всесвітніх міжнародних організаціях створює реальні можливості для взаємодії практично з усіма державами світу в рамках багатосторонньої дипломатії. Членство в них доповнює і розширює двосторонні та регіональні механізми забезпечення фундаментальних національних інтересів України,

відкриваючи доступ до світового досвіду, інформації, статистики, експертних послуг, джерел технічної та фінансової допомоги. Всесвітні міжнародні організації сприяють підвищенню ролі і впливу Української держави в світі. Через членство в них Україна бере участь у формуванні архітектури світового правопорядку, вирішує проблеми гарантій своєї національної безпеки.

Пріоритетним напрямом діяльності України у всесвітніх міжнародних організаціях є активна участь в ООН та її спеціалізованих установах.

Одним з головних завдань в цій сфері є підвищення ефективності та рентабельності нашої участі в ООН та інших міжнародних організаціях, спрямування зусиль на активізацію діяльності України в структурах, які здатні забезпечувати мир і порядок у світі та реально сприяти вирішенню соціально-економічних проблем України.

Україна надає першочергового значення миротворчій діяльності органів ООН, спрямованій на відвернення і врегулювання міжнародних конфліктів.

Україна і надалі співпрацюватиме в ООН у справі забезпечення загальної і регіональної безпеки шляхом участі в операціях по підтриманню миру та виступатиме за підвищення ефективності санкційного механізму ООН.

Україна продовжуватиме активну роботу в ООН у традиційних формах, а також підтримуватиме нові напрямки її діяльності, які мають на меті активніше залучення Організації до вирішення питань, пов'язаних з забезпеченням міжнародного миру і безпеки, реального роззброєння, охороною навколишнього середовища тощо.

Україна буде активно використовувати досвід і ресурси МОП, ЮНЕСКО, ЮНІДО, МАГАТЕ, ВООЗ, МБРР, ^{МВР} Всесвітнього Банку і інших міжнародних організацій в інтересах міжнародного і національного

економічного, науково-технічного і культурного розвитку. Її зусилля будуть спрямовані на використання можливостей ООН та її спеціалізованих установ для забезпечення фінансової та експертної підтримки здійснюваних в Україні реформ.

Україна докладатиме зусиль, щоб стати членом міжнародної морської організації (ІМО), для реалізації на міжнародному рівні свого потенціалу як важливої морської та океанської держави, розвитку мережі морських комунікацій та активізації морських перевезень з метою забезпечення першочергових торговельно-економічних інтересів.

З урахуванням економічних, фінансових та ін. можливостей Україна буде розширювати своє членство в інших універсальних міжнародних урядових та неурядових організаціях з метою створення оптимальних зовнішніх умов для забезпечення пріоритетних національних інтересів.

Б

Головними пріоритетними функціями зовнішньої політики України відповідно до її найважливіших загальнонаціональних інтересів та завдань є:

1. Забезпечення національної безпеки.
2. Створення умов, необхідних для нормального функціонування національної економіки.
3. Сприяння науково-технічному прогресу в Україні та розвитку її національної культури і освіти.
4. Участь у вирішенні глобальних проблем сучасності.
5. Контакти з українською діаспорою.
6. Інформаційна функція.

1. Забезпечення національної безпеки

Україна виступає за створення всеохоплюючих міжнародних систем універсальної та загальноєвропейської безпеки і вважає участь у них базовим компонентом своєї національної безпеки.

Україна концентрує свої зовнішньополітичні зусилля на створенні і розбудові надійних міжнародних механізмів безпеки на двосторонньому, субрегіональному, регіональному і глобальному рівнях. Україна має розвивати широке співробітництво з іншими державами, зокрема сусідніми, та міжнародними організаціями, включаючи військово-політичні, з метою підвищення передбачуваності і довіри, взаєморозуміння і партнерства, побудови всеохоплюючих і ефективних механізмів регіональної безпеки в Європі та вдосконалення існуючих в рамках ООН механізмів глобальної безпеки.

В умовах зникнення блокового протистояння в Європі пріоритетного значення набуває проблема створення загальноєвропейської структури безпеки на базі існуючих міжнародних інститутів, таких як НБСЄ, РПАС, НАТО, ЗЄС. Безпосереднє та повне членство України в такій структурі створюватиме необхідні зовнішні гарантії її національної безпеки. З огляду на кардинальні зміни, які відбулися після розпаду СРСР і які визначили сучасне геополітичне становище України, проголошений нею свого часу намір стати в майбутньому нейтральною та позаблоковою державою має бути адаптований до нових умов і не може вважатися перешкодою її повномасштабної участі у загальноєвропейській структурі безпеки.

Виходячи з катастрофічних наслідків для всього людства ядерної війни, Україна вважає застосування ядерної зброї неприпустимим.

Україна у своїй зовнішньополітичній діяльності активно виступає за загальне ядерне роззброєння. Ставши в силу історичних обставин власником ядерної зброї, успадкованої нею від колишнього

СРСР, Україна ніколи не санкціонує її застосування, виключає з арсеналу своєї зовнішньої політики загрозу використання ядерної зброї.

Україна підтверджує свій намір стати в майбутньому без'ядерною державою.

Україна пов'язує скорочення та знищення ядерної зброї, яка розташована на її території, з наданням ядерними державами та світовим співтовариством надійних гарантій її національної безпеки.

Україна виступає проти розповсюдження технологій виробництва ядерної, хімічної та біологічної (бактеріологічної) зброї.

Одночасно з пошуками міжнародних гарантій своєї безпеки, Україна дбає про розбудову власних Збройних Сил відповідно до принципу необхідної оборонної достатності. Військова доктрина України має оборонний характер і передбачає створення мобільної модерної армії, озброєної сучасними видами високоточної зброї та налагодженням військово-політичного співробітництва з іншими, насамперед, сусідніми державами та міжнародними організаціями, зокрема, НАТО та ЗЄС.

Створюючи національні Збройні Сили, Україна докладляє зусиль до активізації процесу обмеження озброєнь і роззброєння, в тому числі ядерного, з метою систематичного зменшення в світі воєнних загроз і узгодження практичних кроків по реалізації оборонної доктрини України з динамікою процесів формування європейських та універсальних структур безпеки.

В цьому контексті Україна сприятиме здійсненню заходів, спрямованих на повне знищення всіма державами хімічної і біологічної зброї та повне припинення будь-яких випробовувань ядерної зброї.

Невідкладний характер має завдання остаточного підтвердження і юридичного оформлення існуючих державних кордонів України та забезпечення їхнього надійного захисту Прикордонними військами та Збройними Силами України.

Спираючись на міжнародне право і використовуючи потенціал партнерства із західними демократіями, Україна активно виступатиме за виведення із сусідніх з нею держав іноземних військ та проголошення Чорного моря зоною миру, вільною від ядерної зброї.

Забезпечення національної безпеки України вимагає узгодженості її військової політики з демографічною, еміграційною, економічною, екологічною, морською та авіаційною, космічною та інформаційною політикою. Згадані напрями державної політики є складовими елементами концепції національної безпеки України в широкому плані.

2. Створення умов, необхідних для нормального функціонування національної економіки

Повномасштабні торговельні, виробничі та фінансові відносини з ішими державами та активне співробітництво з міжнародними організаціями є важливим фактором внутрішнього економічного розвитку України та інтегрування її національної економіки до світової. Широке міжнародне економічне співробітництво має стати способом використання зарубіжного економічного потенціалу та досвіду ринкового господарювання для прискорення реформ в Україні, здійснення структурної перебудови її національної економіки, модернізації окремих галузей виробництва та запровадження нових технологій, підвищення продуктивності праці, збільшення обсягів виробництва якісної та конкурентноздатної продукції.

3. Сприяння науково-технічному прогресу та розвитку національної культури і освіти

Україна здійснює широке науково-технічне співробітництво із розвиненими країнами світу з метою піднесення якості національних наукових досліджень та створюваних на їхній основі технологій, включення українського науково-технічного потенціалу до системи європейських і світових обмінів. Зовнішня політика покликана створити умови, необхідні для підтримки науки, культури і освіти, збереження інтелектуального потенціалу України, повноцінного розвитку всіх сфер української культури, прискорення процесу національного відродження та розвитку вільних культурних та гуманітарних обмінів з країнами світу.

4. Участь у вирішенні глобальних проблем сучасності

Україна активно співпрацює із світовим співтовариством на універсальному, регіональному та двосторонньому рівнях у вирішенні глобальних проблем сучасності, які є спільною турботою людства: охорона навколишнього середовища, роззброєння, ліквідація неписьменності та недорозвиненості, охорона здоров'я, стихійні лиха, допомога біженцям, РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ, боротьба із наркоманією, злочинністю, тероризмом тощо.

Україна буде спрямовувати свою зовнішньополітичну діяльність на переключення матеріальних та інтелектуальних ресурсів людства передусім на потреби розвитку.

Одна з пріоритетних функцій української зовнішньої політики на цьому напрямку полягає в залученні міжнародної допомоги для подолання наслідків Чорнобильської катастрофи.

5. Підтримання контактів з українською діаспорою

Керуючись міжнародними стандартами прав людини, Україна сприятиме широкому розвитку гуманітарних та інших контактів зарубіжних українців і вихідців з України з історичною

батьківщиною. З цією метою Україна підтримуватиме необхідні зв'язки з усіма державами світу, в яких проживають українці.

Україна має постійно і систематично піклуватись про забезпечення і задовільнення національно-культурних, духовних, мовних та інших потреб і запитів етнічних українців, що проживають поза державним кордоном. Важливою функцією зовнішньої політики України в цьому контексті є захист прав українців в державах, що утворились на геополітичному просторі колишнього Союзу РСР.

6. Інформаційна функція

Україна має створити ефективну систему інформаційного захисту своїх національних інтересів, що передбачає проведення активної інформаційно-аналітичної роботи, спрямованої на роз'яснення своєї внутрішньої і зовнішньої політики, формування прихильного ставлення до України в парламентських, урядових і неурядових колах, збирання інформації про наміри або акції, що плануються щодо України з метою своєчасного і адекватного на них реагування, прогнозування перспективних напрямків міжнародної активності.

Головна функція зовнішньої політики України в цьому контексті полягає у подоланні штучної інформаційної ізоляції навколо неї та донесення до України світових інформаційних потоків, забезпеченні політичних, договірно-правових та організаційно-технічних можливостей включення вітчизняних інформаційних служб в міжнародну систему обміну інформацією.

ІУ. МЕХАНІЗМ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

1. Ефективне здійснення зовнішньої політики вимагає наявності механізму її правового, фінансового, матеріального та кадрового забезпечення, розгалуженої інфраструктури зарубіжних органів зовнішніх зносин.

2. Під керівництвом Президента України практична реалізація зовнішньополітичної діяльності забезпечується Кабінетом Міністрів України і здійснюється Міністерством закордонних справ, іншими центральними органами державної виконавчої влади на основі Конституції і законів України.

3. Закони і інші нормативні акти України в галузі зовнішніх зносин покликані забезпечити взаємодію всіх ланок системи зовнішньополітичної діяльності, визначити рамки самоорганізації цієї системи та гарантії ефективності її функціонування.

4. З метою належного забезпечення міжнародної діяльності України її державним бюджетом передбачаються відповідні видатки, включаючи валютні ресурси.

5. Для кадрового забезпечення органів зовнішніх зносин України створюється система підготовки і перепідготовки фахівців-міжнародників. Головним учбовим закладом цієї системи має стати Український інститут міжнародних відносин при Київському Університеті з виділенням його в самостійний навчальний заклад. При Міністерстві закордонних справ має бути створена Дипломатична академія для перепідготовки і підвищення кваліфікації дипломатичних кадрів середньої та вищої ланки.

6. Україна активізує свою участь в міжнародному співробітництві і розширює мережу закордонних органів зовнішніх зносин з метою ефективнішого забезпечення своїх національних інтересів у відповідності з пріоритетними напрямками зовнішньої політики. При цьому кількісний склад центрального апарату МЗС і закордонних органів зовнішніх зносин необхідно довести до рівня, який був би достатнім для адекватного забезпечення зовнішньополітичних інтересів України і відповідав практиці європейських держав.

7. З метою активнішого просування зовнішньополітичних інтересів України, в т.ч. широкого ознайомлення зарубіжної громадськості з досвідом політичного, економічного, науково-технічного і культурного розвитку нашої держави необхідно створити мережу

культурних центрів України передусім в тих зарубіжних країнах, розвиток відносин з якими має пріоритетне значення. Одночасно необхідно дбати про створення широкої мережі закордонних інформаційних центрів і кореспондентських пунктів для адекватного інформаційного забезпечення зовнішньополітичної діяльності України.

8. З метою підвищення ефективності, цілеспрямованості і узгодженості здійснення зовнішньої політики України, координація діяльності міністерств, інших органів державної виконавчої влади, відомств та установ у сфері зовнішніх зносин покладається на Міністерство закордонних справ України.

*

*

*

Ці основні напрями становлять наріжний системний елемент загальної концепції зовнішньої політики України, складовими частинами якої є детально відпрацьовані концепції відносин з окремими державами та міжнародними організаціями, а також концепції окремих функціональних напрямів зовнішньої політики України.

Дарович
Ф. Турман

Гришук

Зманьковська